

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

**The Guidelines for Academic Administration by the Four Iddhipāda
Dhamma of school Administrators under the Office of Nakhon
Ratchasima Primary Educational Service Area 6**

อาธิชา ศิริอามาตย์,

สมบัติ รัตนกร และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Arthicha Siriarmat,

Sombat Rattanakorn and Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail : 6305205048@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 และเพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม IOC เท่ากับ 1.00 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จำแนกรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีการปฏิบัติมากลำดับสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สร้างแรงบันดาลใจ ยึดหลักวิธีะจัดทำหลักสูตร ร่วมกันสรุปและประเมินผลการใช้หลักสูตร ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ควรส่งเสริมครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน สร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน

* วันที่รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2565

ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ควรเสนอแนวทางให้ครูใช้เครื่องมือวัดและวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ด้วยความเอาใจใส่ และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ควรสนับสนุนการพัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอน สร้างความมั่นใจ สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลงานวิจัย ส่งเสริมให้ครูศึกษางานวิจัย นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน ติดตามและประเมินผลการนำผลการวิจัยไปใช้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; หลักกฤษฎีบท 4; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstracts

The objectives of this research were: to study academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of educational institute administrators under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 6; to propose guidelines for academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of educational institute administrators. This study was carried out by means of the mixed method research methodology. The quantitative research used the questionnaire to collect the data from 306 participants and the obtained data were interpreted by the following statistics: Mean and Standard Deviation. For the qualitative research, 10 key informants were selected for the interviews. The obtained data were interpreted by Descriptive Analysis.

The research results were as follows:

1) Academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of educational institute administrators: this practice was statistically rated at a high level in overall. All of the studied aspects were rated at a high level. The most rated aspect was seen in that of 'Research to develop learning and teaching', followed by 'Educational evaluation and assessment', 'Institutional Curriculum Development' and the least rated one was that of 'Development of a learning process'.

2) The guidelines for academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of educational institute administrators: for the institutional curriculum development, the curriculum should be developed in accordance with the context of the community to inspire and adhere to the principle of persistence in creating courses. The curriculum should be summarized and evaluated together. In terms of the development of a learning process, teachers should be encouraged to formulate learning management plans and promote the arrangement of the atmosphere in the classroom to build confidence and trust in performance. In terms of the educational evaluation and assessment, guidelines should be provided for teachers to use a variety of measurement tools and assessment methods to assess learners based on actual conditions covered by learning indicators and standards. Teachers should be encouraged to use measurement and evaluation results to improve attentive learning management. In terms of research to develop learning and teaching, research development should be encouraged to create guidelines for solving teaching and learning management problems to build confidence and inspire the development of research results. Teachers should be encouraged to study

research and bring research results to solve problems, develop teaching and learning, continuously monitor and evaluate the research result implementation

Keywords: Academic Administration; The Four Iddhipāda Dhammas; The Academic Administrator

บทนำ

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 กระแสเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีคิดวิถีการพัฒนา “พลเมืองโลก” รุ่นใหม่ ถูกจุดประกายขึ้น และได้รับการขานรับจากนักการศึกษาทุกภูมิภาคของโลกอย่างกว้างขวาง ภายใต้กรอบคิดที่เรียกว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 วิจารย์ พานิช (2556 : 12) ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีคุณลักษณะที่พร้อมสำหรับการดำรงชีวิต และรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 5) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560 : 1) ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (2560 : 30) มีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ ให้เป็นคนที่มีสุขภาพที่ดี มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้ และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งเกี่ยวกับบริบทการจัดการศึกษา โอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการใช้จ่ายงบประมาณ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพกับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 หมวด 9 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2553 : 3-4) กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและ

ประเทศไทย การจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนต้องทำการสังเกตผู้เรียนอยู่เสมอ ซึ่งมักพบความผิดปกติของผู้เรียนบางคนที่มีพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่พึงประสงค์จากคนปกติโดยทั่วไป และไม่บรรลุผลการเรียนรู้ที่มุ่งหวัง ผู้เรียนบางคนอาจมีปัญหาเพียงปัญหาเดียว แต่บางคนมีหลายปัญหา บางคนมีปัญหาเพียงเล็กน้อย แต่บางคนมีปัญหาหนักแก้ไขได้ยากต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง จากรายงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทำการสำรวจเด็ก ๆ ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดจำนวน 3,058 คน พบว่าชีวิตของเด็ก และวัยรุ่นยุคใหม่ผูกพันกับโทรศัพท์มือถือมากยิ่งขึ้นร้อยละ 51.1 ของเด็กในการสำรวจหิบบโทรศัพท์มือถือเป็นครั้งแรกหลังตื่นนอนและร้อยละ 35 ของเด็ก ๆ ใช้โทรศัพท์มือถือเป็นกิจกรรมสุดท้ายก่อนเข้านอนร้อยละ 75.7 ของเด็ก ๆ ใช้อินเทอร์เน็ตบ่อยหรือเป็นประจำ เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสาร ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน และปฏิเสธไม่ได้ว่าความก้าวหน้าเหล่านี้ยังส่งผลต่อกลุ่มวัยรุ่นยุคศตวรรษที่ 21 ที่เกิดมาในยุคของความรุ่งเรืองของเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้เข้ามาอยู่ในวิถีชีวิตแบบก้าวไกล ดังนั้น ทุกวันนี้หันไปทางใดก็จะเห็นว่าการกลุ่มวัยรุ่นทุกคนล้วนมีสมาร์ตโฟนคู่ใจ ตามที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้เด็กวัยรุ่นพกพาไปทุกที่ แทบทุกเวลาไม่เว้นแม้แต่ในห้องเรียน “นั่งหลังห้อง แอบเล่นใต้โต๊ะบ้างก็แซทคุยกับแฟน ร้ายไปกว่านั้นก็จะขออนุญาตไปเข้าห้องน้ำบ้าง แกล้งป่วยบ้าง แล้วไปนั่งเล่น เปิดเครื่องแชทกันทั้งวัน” เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีในปัจจุบันเอื้อประโยชน์ต่อการให้เด็กนำไปใช้เพื่อการค้นคว้าหาความรู้ได้ง่ายขึ้น แต่ปรากฏว่ามีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จะใช้ประโยชน์ในสิ่งนี้ ส่วนมากเด็กนำมาใช้เพื่อเล่นเกม ฟังเพลงในชั้นเรียน ซึ่งประสบการณ์ตรงในฐานะครูผู้สอนนั้น เห็นได้ชัดว่านักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป ไม่ตั้งใจเรียน บางรายติดแชทตลอดเวลาที่เรียน ไม่สนใจในการเรียนขาดสมาธิ พอสอบถามเรื่องที่เรียนก็ตอบไม่ได้ เพราะเอาสมาธิที่มีไปสนใจกับการแชท พอถึงเวลาสอบก็ทำไม่ได้ ปรากฏว่าการเรียนตกไปกว่าที่เคย ซ้ำร้ายไปกว่านั้นผู้ปกครองไม่เข้าใจว่าเหตุใดผลการเรียนลูกตกก็ไม่ได้คิดว่าเพราะลูกไม่ตั้งใจ แต่เชื่อที่ลูกบอกว่าที่ผลการเรียนตกลงต้นเหตุเพราะครูสอนไม่เข้าใจ ปัญหาเหล่านี้ทำให้นักเรียนไม่สามารถบริหารจัดการตนเองได้ ทั้งนี้จะเห็นได้จาก แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 (2563 : 6) พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2563 ที่พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนจากการทดสอบทุกช่วงชั้นอยู่ในระดับต่ำไม่ถึงร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูและผู้บริหารที่ต้องเร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาค้นหาแนวทางช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีการบริหารจัดการตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทักษะที่จะส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลตลอดจนผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ทราบถึงความสำคัญของการบริหารการศึกษารวมถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อให้งานศึกษาวิจัยเกิดประโยชน์ในกระบวนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

สามารถนำเป็นข้อสนเทศ ประกอบการ วางแผนพัฒนาการบริหาร เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีการศึกษา 2564 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำนวน 1,551 คน
จากโรงเรียนทั้งหมด 181 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 175 คน และครูผู้สอน จำนวน
1,776 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้
ตารางเครชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgam) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 306 คน โดยการเลือกแบบ
เจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยวิธีการแบบผสม (Mixed Method Research) ซึ่งใช้
แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ
รายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ค่า Index of Item Objective
Congruence (IOC) มีค่าตั้งแต่ .60 - 1.00 ค่าอำนาจจำแนกโดยใช้วิธี Item total correlation พบว่า มีค่า
อำนาจจำแนกตั้งแต่ .23 - .87 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธี
ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ตั้งแต่ .80 ถึง .90 และใช้แบบ
สัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์ (Interviews) ผู้บริหารและครูผู้สอน
จำนวน 10 คน โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารงานวิชาการและมีผลงานเชิงประจักษ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาพร้อมแบบสอบถามการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่าง ด้วยรูปแบบออนไลน์ โดยใช้ Google Form และผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามเองบางส่วนและขอรับคืนเอง รวมทั้งสิ้น 306 ชุด

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดกระทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด มีความสมบูรณ์ทุกข้อ คิดเป็นร้อยละ 100

4. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.2 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 10 คน

2. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

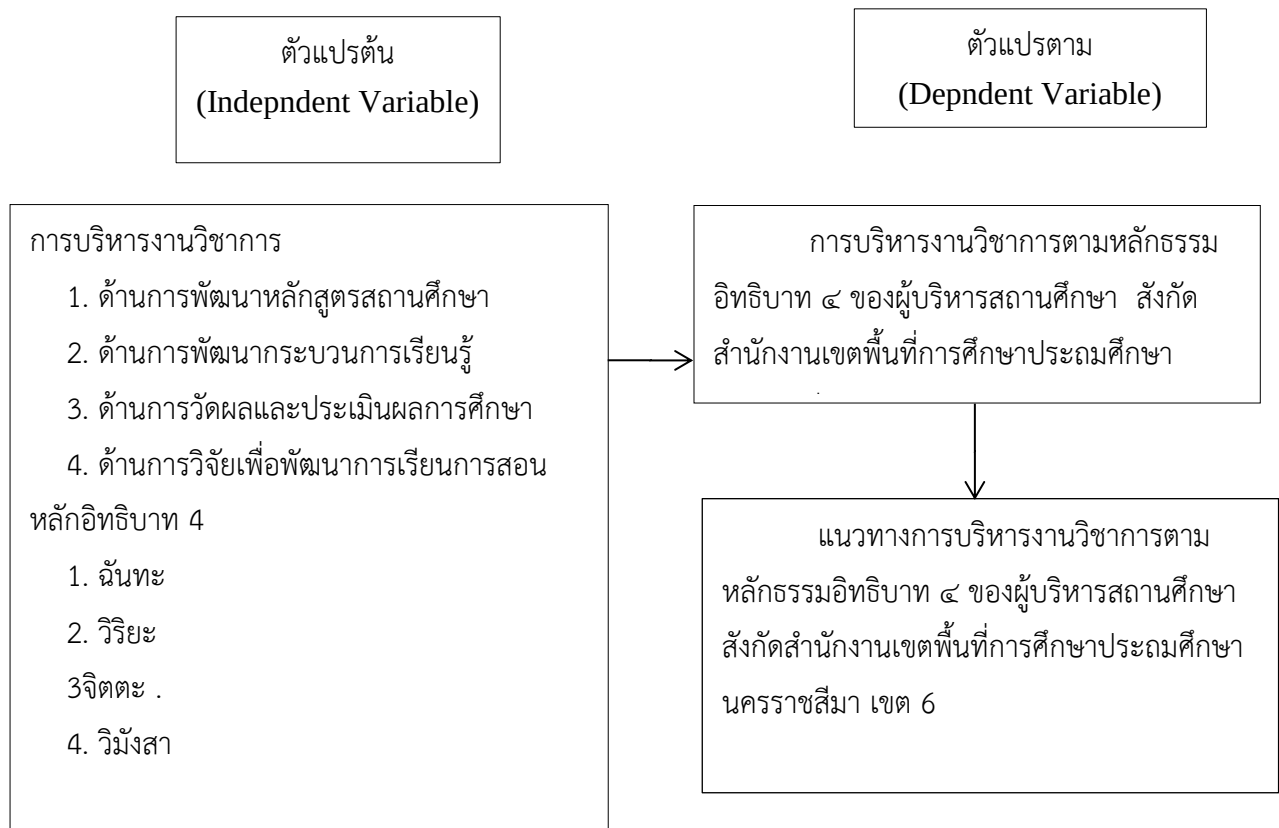
1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยการหาค่าเฉลี่ยและร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของ Likert แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผล

3. วิเคราะห์แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต จำนวน 4 ด้าน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวมและรายด้าน ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวมและรายด้าน

(n=306)

ข้อที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.22	0.61	มาก	3
2.	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.18	0.66	มาก	4
3.	ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา	4.23	0.69	มาก	2
4.	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน	4.42	0.72	มาก	1
	โดยภาพรวม	4.26	0.67	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$, S.D.= 0.67) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D.=0.72) รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$, S.D.= 0.69) และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D.=0.61) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดท้าย คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D.= 0.66)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 10 คน เพื่อทราบแนวทางในการปฏิบัติและนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พบว่า

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ควรจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการของผู้เรียนและชุมชน สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพครู ควรยึดหลักธรรมด้าน

วิริยะในการพัฒนาหลักสูตร ควรร่วมกันสรุปและประเมินผลการใช้หลักสูตร ควรนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รายงานผลการใช้หลักสูตร ปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2. ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ คือ ควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ แต่งตั้งครูปฏิบัติหน้าที่ตรงตามวิชาเอก ควรส่งเสริมการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของครู ควรสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

3. ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา คือ ควรแนะแนวทางให้ครูใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายและประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง สนับสนุนครูให้สร้างเครื่องมือวัดผลให้ครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ควรให้ครูพัฒนาเครื่องมือ วิธีการ และเกณฑ์การประเมินผลที่เหมาะสม ควรมีการร่วมกันสรุปผลการวัดและประเมินผล จัดทำแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียนสม่ำเสมอ

4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือ ควรส่งเสริมการพัฒนางานวิจัย ควรสร้างความมั่นใจและสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลงานวิจัย ควรสนับสนุนส่งเสริมให้ครูศึกษาค้นคว้างานวิจัย นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน ควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการวิจัย ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำวิจัย ควรมีความเอาใจใส่และให้ความสำคัญของการวิจัยทางการศึกษา เป็นนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมมาตรฐานทางวิชาชีพ และต่อยอดการปฏิบัติงาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุเนตร อภิบุญโญ (บุญเรือง) (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านฉันทะความพอใจในเนื้อหาสาระการเรียนการสอน ด้านจิตตะความเอาใจใส่ในการจัดกิจกรรม ด้านวิริยะความมุ่งมั่นในการเรียนการสอนและการใช้สื่อและด้านวิมังสาความพิจารณาตรวจสอบการวัดผลและประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิฑูรย์ วิทพัฒน์เมธี (จันทร์เต็ม) (2561 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคกลาง เขต 2” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการ

บริหารสถานศึกษาตามหลักจิตตะ รองลงมา คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักวิมังสา และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักวิธียะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักฉันทะ แนวทางในการพัฒนาส่งเสริมการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักฉันทะ ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรักและความเอาใจใส่การปฏิบัติหน้าที่ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักวิธียะ ควรมีความเพียรพยายามในการจัดสรรทางงบประมาณ เพื่อให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักจิตตะ ควรเอาใจใส่ในการกำหนดนโยบายและแผนงานในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักวิมังสา ควรมีการคิดวิเคราะห์กำหนดนโยบายและแผนงานในการบริหารจัดการ

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สร้างแรงบันดาลใจ ยึดหลักวิธียะจัดทำหลักสูตร ร่วมกันสรุปและประเมินผลการใช้หลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรส่งเสริมครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แต่งตั้งครูสอนตรงตามวิชาเอก ส่งเสริมการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของครู สนับสนุนครูให้พัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครู ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ควรเสนอแนวทางให้ครูใช้เครื่องมือวัดและวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ด้วยความเอาใจใส่ ร่วมกันสรุปผลการวัดและประเมินผล จัดทำแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียนสม่ำเสมอ และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ควรสนับสนุนการพัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอน สร้างความมั่นใจ สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลงานวิจัย ส่งเสริมให้ครูศึกษางานวิจัย นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน ติดตามและประเมินผลการนำผลการวิจัยไปใช้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน ขุนทอง (2560 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านความสามารถทางวิชาชีพ ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปลุกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการวางตนในฐานะเยาวชนของชาติ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรผ่านการอบรมการเป็นผู้นำทางวิชาการ นำหลักอิทธิบาท 4 ให้ผู้เรียนใช้อย่างจริงจังในวิถีการดำรงชีวิต มีการ

จัดบรรยากาศภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) (2561 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษา ยุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แนวทางการพัฒนา พบว่า ด้านการจัดการศึกษา ควรมีการวางแผนในการส่งเสริมและชี้แนะแนวทางให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษา ควรมีความพอใจในการนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ ด้านการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ควรเน้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควรมีการวางแผนจัดโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรมุ่งเน้นการประสานงาน สนับสนุนให้ผู้ปกครองชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดธนา ชินทตโต (ชินทนาม) (2560 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ” ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานวิชาการ แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา ด้านการบริหารงานวิชาการ พัฒนาบุคลากรให้มีใจรักในสายวิชาการ จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรทางการศึกษา ด้านการบริหารงานงบประมาณ ใ้ตรงตรงในการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า มีการจัดทำแผนการดำเนินงาน ด้านงบประมาณ มีการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการพิจารณาความสามารถของบุคลากรและมอบหมายงานตามความถนัด และด้านการบริหารงานทั่วไปควรอาศัยความพอใจ ขยันหมั่นเพียรมีความรับผิดชอบพิจารณาใคร่ครวญอย่างรอบคอบสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากสิ่งที่ได้จากงานวิจัย

1. ผลการวิจัยการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่าอันดับสุดท้าย คือ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนั้น จึงควรแต่งตั้งครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม ตรงตามวิชาเอก เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของครู

2. ผลการวิจัยแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 นั้น ผู้บริหารและครูผู้สอนควรจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ นำหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางการพัฒนาสู่ความสำเร็จเกิดผลแก่ผู้เรียน ก่อให้เกิดความสำเร็จในทุกๆ ด้าน จัดบรรยากาศภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว หลากหลายและทันสมัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยโดยการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมอื่น เช่น อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น

2. ควรศึกษาวิจัยการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 กลุ่มงานตามขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย วิชาการ งบประมาณ บริหารทั่วไป และงานบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. (2553). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน นครราชสีมา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: เดอะบุคส์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: มปท.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟิก.

- ยุพิน ขุนทอง. (2560). การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดธนา ชินทตโต (ชินทนาม). (2560). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุเนตร อภิปัญโญ. (2559). การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: อยุธยา.
- พระมหาวิวัฒน์ วิฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ). (2561). การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.